

PAMin lausunto liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta

Lausuttavaa aktiivijajan korotusosista luopumista koskevasta ehdotuksesta

Esitysluonnoksessa ehdotetaan luopumista työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavasta peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosasta sekä ansiopäivärahan korotetusta ansio-osasta. PAM vastustaa korotusosista luopumista. Yksityisten palvelualojen työttömät ovat keskimääräistä tavallisemmin saaneet aktiivijajan korotusosia (ks. Finanssivalvonnan kassatilastot 2023). Niiden merkitystä taloudellisena tukena työttömyyden aikaisen koulutuksen mahdollistajana ei voi väheksyä, kun itse työttömyyskorvaus monilla palvelualalla työskennelleellä on matalien palkkojen seurauksena vaatimaton. PAM huomauttaa, että korotusosien poistaminen yhdistettynä hallituksen tekemiin työttömyysturvaleikkauksiin tulee vaikeuttamaan työttömien taloudellista liikkumatilaa entisestään. Kun ottaa huomioon, että heikko suhdannetilanne näyttää Suomessa jatkuvan ennakoitua pitempään ja siten väistämättä työttömien työllistymismahdollisuudet heikentyvät, niin PAMin mielestä työttömyyden aikaista aktiivisuutta pitää tukea korotusosilla myös jatkossa.

Lausuttavaa liikkuvuusavustuksen korotusosaa koskevasta ehdotuksesta

PAM vastustaa ehdotusta korotetun liikkuvuusavustuksen poistamisesta. Liikkuvuusavustus on ollut valitettavan alikäytetty tuki työvoiman liikkuvuuden edistämiseksi. Vaikka taloudellisten kannusteiden merkitystä tutkimusnäytön perusteella työvoiman liikkuvuudessa pidetäänkin vähäisenä (Alasalmi ym.2020. Työn ja työvoiman alueellinen liikkuvuus ja monipaikkainen väestö. VN 2020:12), olisi perusteltua ylläpitää nykyistä liikkuvuusavustusta myös korotettuna. Liikkuvuusavustuksen merkitys tulee entisestään heikentymään korotusosan poistamisen seurauksena. Suunta olisi väärä, koska työvoiman alueellista liikkuvuutta Suomessa pitäisi nykyisestä edistää mahdollisimman monipuolisilla keinoilla. Matalapalkkaisille työntekijöille liikkuvuusavustus on suhteessa tärkeämpi ja merkittävämpi etuus kuin monille muille työttömille. Liikkuvuusavustus on koettu hyödylliseksi mm. matalapalkkaisen ja osa-aikaisen työn vastaanottamisessa, koska se on tehnyt työstä taloudellisesti kannattavampaa. Liikkuvuusavustus toimii työttömyyden jälkeisessä työsuhteessa monelle siltana pärjätä taloudellisesti ennen ensimmäistä palkkaa. Liikkuvuusavustus mahdollistaa siirtymistä koko-aikatyöhön. Liikkuvuusavustuksen ongelma on ollut, että se tunnetaan työttömien keskuudessa heikosti. Korotusosan poistamisen sijaan, liikkuvuusavustuksen käytön lisäämiseen pitäisi panostaa sen tunnettuutta lisäämällä (ks.esim. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raportteja ja muistioita 2022:10).

Lausuttavaa osittaista työmarkkinatukea koskevista ehdotuksista

PAM pitää kannatettavana esitysluonnoksen ehdotusta, että jatkossa omaishoidon tukea ei huomioida vanhempien tuloina työmarkkinatuen tarveharkinnassa. PAM ei kannata osittaiseen työmarkkinatukeen ehdotettavaa muutosta, joka heikentää vanhempiensa luona asuvan työttömyysajan taloudellista tilannetta merkittävästi. Tuen vähimmäismäärän laskeminen nykyisestä 50 prosentista 35 prosenttiin, tekee asumistilanteen vaikutuksen tukeen kohtuuttomaksi.

Muuta lausuttavaa

Esityksestä käy ilmi, että ehdottavien muutoksien työllisyysvaikutukset ovat epävarmoja. On selvää, että esimerkiksi työttömien koulutukseen hakeutumisen kannustimia ehdotukset heikentävät. Kuitenkin vaihtoehtokustannus työttömyysaikana koulutukselle on alhaisempi, kuin työstä poissaoloja aiheuttavalle koulutukselle.

Esityksestä käy ilmi, että ehdotettuja säännöksiä aiotaan soveltaa ensi vuoden alusta myös 1.7.2024 tai sen jälkeen alkaneisiin palvelujaksoihin, jotka kestävät vuoden 2025 puolelle. Tämä tarkoittaisi sitä, ettei palveluihin lähteneillä ole ollut mahdollisuuksia varautua ehdotettuihin heikennyksiin. Seurauksena on lisää taloudellisia huolia ihmisille, joiden talouden liikkumavara on olematon.

Kuten esityksestä käy ilmi vaihtelee korotusosien käyttö alueellisesti suhteessa väestömäärään. Esimerkiksi liikkuvuusavustuksia on käytetty suhteessa eniten Lapissa ja Kainuussa. Onkin selvää, että toteutuessaan esityksen ehdotukset heikentävät työttömien tilannetta entisestään työ- ja koulutusmahdollisuuksiin hakeutumisessa myös alueellisesti eri tavoin. Kuten hallituksen aikaisemmatkin työttömyysturvaan ja muihin etuuksiin tekemät leikkaukset, kurittaa tämä eniten niitä, joilla työttömyyttä edeltänyt palkka on ollut matalin.

Kaikkien työttömyysturvaan ja muihin etuuksiin tehtävien heikennysten yhteisvaikutuksesta puuttuu edelleen arviot. Selvää on, että työttömyysajan heikko toimeentulo ja siitä seuraava stressi esimerkiksi vaikuttavat terveyteen negatiivisesti (ks. esim. I. Reine, M. Novo, A. Hammarström; Unemployment and ill health – A gender analysis: Results from a 14-year follow-up of the Northern Swedish Cohort. Public Health, volume 127. 2013). Ehdotetut muutokset tulevat entisestään lisäämään työttömien vaikeuksia.

VN/13916/2024

8.8.2024

PAM pitää tärkeänä, että työttömien aktiivisuutta tuetaan ja siihen kannustetaan työnhakuun liittyvien veloitteiden rinnalla myös taloudellisesti. Korotusosien poistaminen ei edistä työttömien aktiivisuutta. Työttömyysturvalain tarkoitus on mahdollistaa työnhaku ja parantaa edellytyksiä päästä tai palata työmarkkinoille, eikä sysätä työttömiä selviytymistaisteluun. Ehdotetut leikkaukset eivät palvele lain tarkoitusta.

Helsingissä, 8. elokuuta 2024

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Annika Rönni-Sällinen
puheenjohtaja

Lisätietoja:
Antti Veirto
tutkimuspäällikkö
antti.veirto@pam.fi
puh. 050 4657501